

Memòria de les excavacions arqueològiques realitzades al pati de ponent (àmbit 19) del Castell de Cubelles

Àlvar Caixal i Mata

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

Índex

I. Situació i descripció de l'edifici	2
II. Antecedents, objectius i mètode de la recerca	8
III. Desenvolupament dels treballs	13
IV. Datació de les unitats estratigràfiques	24
V. Conclusions	26
VI. Repertori estratigràfic	32
VII. Inventari del material	69
VIII. Plànols	94

I. SITUACIÓ I DESCRIPCIÓ DE L'EDIFICI

I a. Situació

El castell de Cubelles és dins el nucli urbà d'aquesta població, al cim d'un petit pujol de dotze metres d'altitud on s'agrupen els edificis més importants, com ara l'església parroquial i l'ajuntament. La vila de Cubelles, que ocupa una extensió de 13,63 quilòmetres quadrats, està situada a l'extrem meridional de la comarca del Garraf i al marge esquerre del riu Foix. Fins als anys seixanta del nostre segle era un poble eminentment agrícola amb una extensa marina. D'ençà la creació de la central tèrmica i de l'expansió turística, que a hores d'ara és l'activitat més important, les edificacions destinades a esbarjo i segona residència s'han estès des del nucli antic fins a la platja, cosa que ha transformat considerablement l'antiga fesomia del poble. S'hi arriba en automòbil a través de la carretera C-246 o bé des de l'autopista A16. A prop de la platja, a uns cinc-cents metres del centre de la vila, hi ha l'estació del ferrocarril.

II a. Descripció

El castell està format per un seguit de construccions. El cos principal, més aviat rectangular, té planta baixa, dos pisos, golfes i soterranis, ocupa els dos terços de ponent i té una bestorre de quatre pisos al nord-oest. A l'extrem occidental presenta una sèrie de dependències distribuïdes al voltant d'un pati (àmbit 19). Al nord hi ha un altre pati de dimensions més reduïdes (àmbit 13).

A la façana meridional es poden veure les quatre crugies que formen el cos principal, amb la porta de respecte a la més oriental, que ostenta l'escut de Carles de Llupià i de Vilanova d'Icart i la data de 1675¹, i una altra de secundària a ponent. A continuació, hi ha una tanca de pedra, amb un tercer accés, que dona al pati 19. Interiorment, la crugia més oriental té un vestíbul (àmbit 6) amb una escala (àmbit 7) que comunica amb els pisos alts. A sota de l'escala, hi ha una cuina (àmbit 8) i, a ponent, un passadís que mena a la porta de la crugia següent, formada pels àmbits 9 i 10. Aquest espai, gairebé el doble d'ample que els altres tres, presenta al sud-est dos cups circulars (àmbit 9) que ceguen parcialment un arc de mig punt situat entre ells. Aquest arc és alineat amb un altre, l'estrep occidental del qual és encabit en el mur que tanca l'àmbit a ponent. Al nord d'aquesta crugia hi ha la porta del pati de tramuntana (àmbit 13). En la paret occidental, a tocar de l'arc descrit, hi ha l'escala que baixa a l'interior de la cisterna III. L'escala és flanquejada per altres portes: una a migdia, que duu a l'estança formada pels àmbits 17 i 18, i dues a tramuntana, la primera que comunica amb l'àmbit 15, l'espai més ampli de la tercera crugia, i la segona que mena a l'àmbit 11, molt estret.

L'àmbit 15 connecta amb el 16 mitjançant un arc carpanell de proporcions considerables. A migdia, presenta el badalot de l'escala per entrar a la cisterna III, que s'adossa al límit meridional d'aquest espai, on són visibles les restes de l'arrencament d'un tercer arc de mig punt, alineat amb els dels àmbits 9 i 10 i paretat amb un pany

¹ Sobre la filiació del personatge, *vid.* Català, Carbonell, Brasó, 1971: 898. La data de 1675 indica el final de la reforma que el senyor de Llupià va contractar el 1673, la traça de la qual va ser obra de fra Josep de la Concepció. A les golfes de l'edifici, en el

d'*opus spicatum*. Al bell mig del mur occidental s'obre la porta que mena al pati 19, limitat a tramuntana i ponent per sengles coberts (àmbits 20 i 21).

Les cisternes romanes

En començar la intervenció del Servei, els soterranis del castell eren formats per una sèrie d'estances plenes de runa, que vam identificar com a cisternes romanes, les quals romanien inèdites. El conjunt es compon de quatre aljubs de planta rectangular col·locats en bateria i coberts amb volta de mig canó. En general, l'estat de conservació és força bo. Totes elles presenten característiques semblants: són orientades de nord a sud, amb el paviment pla lleugerament inclinat cap a migdia i la volta de canó un xic rebaixada. A les cisternes III i IV, les més ben conservades, i més parcialment a les altres dues, s'observa que van ser bastides amb *opus caementicium concretum*. Interiorment, tant el terra com les parets, tenen un revestiment d'*opus signinum* lliscat amb morter de calç. En la línia d'unió del sòl amb els murs perimètrics presenten cordó hidràulic en forma de quart de bossell. Aquesta mateixa motllura també s'observa en algunes cantonades de les parets. En general, aquests dipòsits s'assemblen als del conjunt anomenat *la tartana* conservat a la vil·la dels Munts², i a uns altres del Vilarenc, la disposició dels quals, però, és diferent.³

paviment de rajols, hi ha la data de 1674 sobre el cos principal i la de 1675 en un rajol de l'afegitó que es va fer llavors de bell nou, la planta baixa del qual és l'àmbit 6.

² Berges, Santacana, 1969-1970.

³ Berges, 1977: 32.

El dipòsit I és en força bon estat. El II, immediatament a ponent, va restar alterat per les obres del període 1673-1675. L'accés actual, pel cim de la volta, data de llavors, com també el paviment, l'engruiximent de les parets, l'intradós de la volta i la compartimentació de la meitat de tramuntana en dos espais separats per un muret. La cisterna III posseeix una escala, esmentada abans, gairebé al centre del costat de llevant, col·locada durant la mateixa reforma del segle XVII, que perfora l'arrencament de la volta i la paret de llevant. A més, al mur de ponent hi ha un forat barroer, més tardà, que comunica amb el dipòsit IV. Durant les obres de 1673-1675, es construí un petit dipòsit quadrangular al sud-est del recinte. A la part alta de l'extrem meridional té una finestra amb reixa, també col·locada, probablement, al segle XVII, que es repeteix a les altres cisternes. En aquest punt, d'altra banda, s'observa com el parament d'*opus spicatum* de la part baixa de la façana meridional del castell recolza sobre la fàbrica romana.

El dipòsit IV, a ponent del conjunt, és el més ben conservat. Al bell mig de la volta hi ha un forat que, en començar l'excavació, era tapat amb una base de columna romana, retocada per encaixar-la-hi.⁴ A la banda de tramuntana, hi havia l'obertura original, tapada per un paredat de maçoneria. A llevant, tenia l'obertura per passar a la cisterna III i, a migdia, una finestra. El terç septentrional del sòl romà gairebé amagat del tot per una capa de terra, procedent del rebliment abocat en bastir-se la torre de l'angle nord-oest del castell, i s'hi havia col·locat per tal d'inutilitzar la primitiva entrada d'aigua al dipòsit, situada a l'extrem de tramuntana. La capa va proporcionar un

⁴ És una peça del mateix tipus que les trobades al sondeig de l'àmbit 19, dins la u.e. 174.

conjunt de ceràmica grisa medieval, que permeté datar la construcció de la torre en els primers anys del segle XIII.

II. ANTECEDENTS, OBJECTIUS I MÈTODE DE LA RECERCA

II a. Antecedents

L'actuació del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona al castell de Cubelles va començar en el marc del PCAL 1994-1995⁵. La primera part de la investigació arqueològica prèvia a les obres, duta a terme durant aquest bienni en dues campanyes successives, va palesar la presència de les restes d'una vil·la romana al subsòl del conjunt i a l'entorn (mosaics als patis 13 i 19), i la reutilització dins de l'edifici actual de diferents estructures d'època antiga: els soterranis són quatre cisternes datades de cap al 200 dC, i tres dels arcs de la planta baixa, que suporten càrrega constructiva, són del 350 dC.

El 1996, la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat, es va adreçar a la Presidència de la Comissió Informativa de l'Àrea de Cooperació de la Diputació per tal de sol·licitar la col·laboració del Servei en una excavació arqueològica d'urgència que s'havia de dur a terme al carrer Joan Roig de Cubelles, en una finca molt propera al recinte del castell, en què s'havien localitzat restes romanes durant una remoció mecànica de terres.

5 Sobre els criteris generals d'intervenció de l'SPAL en el castell de Cubelles, els processos constructius i els esdeveniments històrics de l'edifici i dels seus propietaris, vegeu el núm. 10 dels *Quaderns Científics i Tècnics*, publicat pel nostre Servei el 1998 i que conté un ampli monogràfic del monument, sobretot els articles d'A. González: "Restauració i reutilització del castell de Cubelles", pàgs. 37-44 i 313-328; d'A. Castellano: "Història del castell de Cubelles. Les relacions entre els senyors i la vila", pàgs. 89-134; d'A. López, À. Caixal i X. Fierro: "El lloc del castell de Cubelles durant l'època antiga i medieval (segles II aC-XV) a través de l'arqueologia", pàgs. 135-178; i de R. Lacuesta: "La història constructiva del castell de Cubelles a través dels documents escrits d'època moderna i de l'anàlisi de l'edifici", pàgs. 191-238.

Aquesta excavació, iniciada el 29 d'abril i enllestida el 27 de novembre del mateix any, va confirmar la presència en l'indret estudiat de nombroses ruïnes corresponents a la vil·la romana descoberta pel Servei dins el conjunt del castell. Ateses aquelles troballes, es va convenir de plantejar l'exploració arqueològica de la plataforma del davant del castell, en tres trinxeres independents, per tal d'esbrinar l'abast i la conservació de les restes de la vil·la, i amb l'objectiu de tenir elements de judici per planificar el tractament que s'hauria de donar a tot el conjunt en el futur.

La campanya de 1996 preveia, igualment, excavar l'estança 11 i completar la investigació dels àmbits 17 i 18, encetada durant els treballs del bienni anterior. Així, només restarien per conèixer els vestigis que poguessin existir al subsòl del pati 19, on, de moment, només s'hi havia fet un sondeig estratigràfic molt puntual l'any 1994.

II b. Objectius

Una part del pati 19 –precisament l'extrem oposat, el terç de tramuntana- havia estat objecte de recerca arqueològica durant la campanya de 1994. Els treballs encetats aleshores van palesar una seqüència estratigràfica molt similar a la que havíem localitzat al pati de tramuntana (àmbit 13). A part de les restes baix republicanes trobades a la base del sondeig, l'aparició d'un conjunt hidràulic, un mosaic i un ambulacre van confirmar la presència d'un pòrtic luxós a l'entorn dels dipòsits.

D'altra banda, cal recordar que durant la campanya de 1996, es va obrir un petit sondeig exterior a tocar de la porta secundària de la façana de migdia que dóna pas a l'àmbit 18. La recerca va proporcionar una estratigrafia força complexa que posava en relació les cisternes descobertes al soterrani del castell amb el seu entorn immediat, i reflectia l'existència d'un gran desnivell topogràfic, segurament superat per una successió de terrasses o per un talús. A més, es va descobrir el primer paviment relacionat amb el castell del segle X i diverses estructures associades amb usos secundaris i posteriors de l'entorn del conjunt.

L'actuació prevista al pati 19 tenia com a objectiu posar en connexió ambdues seqüències estratigràfiques, la que va proporcionar la cala oberta el 1994 i la que reflectia el sondeig practicat el 1996. D'aquesta manera podria interpretar-se la problemàtica generada per les diferents cotes d'ús en època antiga, confirmar les dates d'ocupació i fundació de l'edifici alt medieval, completar el coneixement que teníem de les reformes, ampliacions i remodelatges de l'època moderna, que en aquest sector van limitar-se a la construcció d'uns coberts destinats a l'explotació agropecuària, i, finalment, enllestir amb tota la informació aplegada els treballs de restauració de l'edifici dirigits per l'arquitecte Antoni González Moreno-Navarro, cap del nostre Servei.

II c. Mètode de la recerca

Ateses les necessitats projectuals de l'adequació del pati 19 del castell, vam decidir de practicar una trinxera al terç de migdia d'aquest àmbit. Aquest sondeig, que va esgotar tota la seqüència estratigràfica, tenia unes dimensions de 2 metres d'amplada per 7 de llargària, i limitava, a ponent, amb el cobert 21, i, a llevant, amb la façana occidental del recinte del castell.

L'anàlisi de la seqüència estratigràfica localitzada i la interpretació i datació de les troballes localitzades en el sondeig, ha permès elaborar unes conclusions que s'han aplegat en el si dels diversos horitzons cronològics del jaciment.⁶

⁶ López Mullor, Caixal, Fierro, 1998: 142-146.

III. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

La trinxera de l'àmbit 19

Objectius

L'obertura d'una trinxera al pati de ponent (àmbit 19) era, a part d'una necessitat prevista en el projecte de restauració de la planta baixa del castell, una opció científica plantejada per confirmar la lectura estratigràfica recuperada en el decurs dels sondeigs practicats al costat de tramuntana del mateix pati 19, i també enfront de la porta secundària d'accés a les cavallerisses de l'edifici (àmbit 18). D'aquesta manera, podríem mirar de resoldre alguns dels aspectes que, arran de les darreres excavacions esmentades, havien generat més problemes d'interpretació. Calia completar el coneixement que teníem de les profundes transformacions edilícies efectuades en la residència romana cap al 200 dC., així com comprovar les diferents cotes d'ús en època antiga, constatar les dates d'ocupació i fundació de l'edifici alt medieval i, finalment, documentar les ampliacions i remodelatges de l'època moderna, bàsicament relacionats amb l'explotació agropecuària.

Atès el projecte d'adequació del pati 19, vam decidir de practicar una rasa al terç de migdia d'aquest àmbit. Tenia unes dimensions de 7 m de llargària i 2 m d'amplada. Limitava, a ponent, amb el tancament oriental de l'àmbit 21 (unitat estratigràfica —u.e.— 58), una estança rectangular i molt llarga, que havia funcionat darrerament com a celler. Aquest magatzem dedicat a l'activitat vinícola fins feia poc, presentava encara alineacions de bótes de diversos volums disposades sobre suports de fusta que recolzaven en el paviment de

terra batuda. En el sòl, mig amagats per un munt de mals endreços, s'hi intuïen uns quants cups subterranis. Pel costat de llevant, la trinxera s'adossava a la façana occidental del recinte del castell (u.e. 1), una paret en la qual havíem delimitat un seguit de diferents etapes constructives, entre les quals (u.e. 1, 194-196), n'era ben evident una d'*opus spicatum* a la part baixa. Un cop iniciat el sondeig, però, vam constatar que la unitat 1 recolzava directament al damunt d'un imponent contrafort associat al conjunt hidràulic romà, cosa que va allunyar de seguida aquest llenç alt medieval de la seqüència estratigràfica localitzada a l'interior de la trinxera.

Finalment, cal esmentar que a causa de l'aparició d'una canalització moderna i d'un mur en direcció nord-sud (unitat 5004) que dividien l'espai de la trinxera en tres petits àmbits ben diferenciats, es va decidir d'esgotar tota la seqüència estratigràfica en el sector a tocar del contrafort atalussat (unitat 5000) de les cisternes, mentre que a ponent de 5004 s'excavava fins arribar a les capes alt imperials romanes, i a l'altre costat de la canalització només fins als estrats fundacionals relacionats amb el cobert 21.

Seqüència estratigràfica (Figs. 2 i 3)

En primer lloc, vam excavar l'estrat d'aportació 61, de color marró fosc i consistència no gaire dura, format per terra vegetal, sorra, llim, grava i molt material modern de deixalla, de formació recentíssima. Aquest nivell superficial, a llevant, cobria i s'adossava al contrafort 5000, un talús format per pedres de mida mitjana, mal treballades, disposades en filades força regulars, més o menys horitzontals, i

unides amb morter de calç molt fort. Aquesta u.e. 5000 estava associada a la cisterna IV del *castellum aquae* romà, de la qual era contemporània. La u.e. 61, igualment, s'adossava als murs 58, façana oriental de l'àmbit 21, i 5001, un marge de pedra de textura i composició molt irregular que s'estenia per tot el pati 19 en direcció nord-sud. Cal dir que, a prop del mur 58 de l'àmbit 21, es va localitzar una canonada de desguàs moderna, cosa que va condicionar l'excavació en gairebé un metre de llargària de la trinxera prevista.

L'estrat 61 cobria directament un rebliment força dur que ocupava tota la trinxera, la u.e. 5002. Aquesta capa de color gris terròs, amb tonalitats cremoses, i formada per sorra, abundants pedres de mides diverses, grumolls de morter de calç i gran nombre de fragments de teula, presentava un conjunt força homogeni de ceràmiques modernes vidriades i comunes barrejades amb unes quantes peces medievals informes. S'adossava al contrafort 5000, al mur 58 i cobria les ruïnes de dos murets (u.e. 5004 i u.e. 5007) traçats en direcció nord-sud, el primer, i est-oest, el segon. La u.e. 5004, d'uns 80 cm de gruix, tenia un aparell força regular, amb pedres ben treballades, unides amb morter de calç i disposades en filades horitzontals. El mur 5007 era molt similar a l'anterior i corria paral·lel al límit meridional de la trinxera, que n'ocultava una part. Era solidari de 5004, amb el qual formava una retícula en forma de L i quedava tallat pel mur 58, façana de l'àmbit 21. Tots dos haurien funcionat amb el sòl 5009=5012, del qual parlarem més endavant, i van restar amortitzats pels estrats 5003, 5006 i 5008. L'aparició del mur 5004 i la presència des del primer moment de la canalització moderna, que dividia en tres sectors la trinxera, va condicionar, com ja hem apuntat més amunt, el procés de recerca en originar tres zones d'actuació. De fet, la

continuitat estratigràfica no es va tornar a assolir fins a l'aparició de la retícula romana, i aleshores, es va optar, com ja hem apuntat en el paràgraf dedicat als objectius, per esgotar els sediments situats a llevant de la u.e. 5004, directament relacionats amb les primeres etapes constructives de la vil·la i amb la remodelació efectuada cap el 200 dC. Pel que fa a l'estratigrafia localitzada a ponent de la u.e. 5004, es va excavar fins arribar a les capes datades d'època alt imperial.

A llevant de la u.e. 5004, apareixia directament per sota de la u.e. 5002, el rebliment 5003, una capa de color ocre, de consistència força dura i formada per sorra, llim, còdols, grumolls de morter de calç i bocins d'argamassa. S'adossava tant a la u.e. 5000 com a la u.e. 5004. Cobria un altre rebliment de característiques taxonòmiques similars, la u.e. 5008, que presentava diverses tonalitats grises a causa de les abundants cendres que contenia. El material ceràmic que acompanyava aquestes dues capes era un conjunt de peces diacròniques, majoritàriament d'època medieval —alguns fragments de cocció reductora i oxidades tardanes, amb decoracions de línies incises longitudinals— i romana —material de construcció molt esberlat, ceràmica comuna i trossos d'àmfora imperial. Si més no, també apareixien fragments informes de ceràmiques comunes i vidriades modernes. A ponent de la u.e. 5004, i coetani d'aquests dos rebliments, apareixia per sota de la u.e. 5002, una capa (u.e. 5006), igualment força compacta, d'un color ocre més fosc, gairebé marró, i formada per argila, llim, còdols, sorra, grumolls de morter de calç, fragments esberlats de *tegula* i teula àrab, i gran quantitat de cendres disperses. En aquest cas, la u.e. 5006 s'adossava tant a la

retícula formada pels murs 5004 i 5007, com a la façana oriental (u.e. 58) de l'àmbit 21. Com les anteriors, cobria el sòl 5009=5012 (5010).

Pel que fa a la u.e. 5010, cal dir que era un terra associat com a paviment al mur 5004 pel sector de llevant. Es tractava d'una capa molt dura d'argila i llim, de color marró amb tonalitats grises, i amb presència abundant de restes *d'opus albarium*, *d'opus signinum*, de fragments escadussers de *tegula* i uns quants grumolls de morter de calç. El fòssil director d'aquest estrat era la ceràmica grisa medieval, força abundant, que ve acompanyada d'un paquet de materials romans amb un repertori formal i cronològic amplíssim, que abraça des d'àmfores alt imperials a comunes africanes tardanes i alguna grisa baix imperial. Tot plegat, amb la presència ja esmentada de diversos materials de construcció, fa pensar en una capa formada a partir d'arreglar terres disperses procedents d'una àrea en evident procés d'abandonament i degradació. La u.e. 5010 s'adossava al mur 5004 i en reblia la trinxera de fundació (u.e. 5034). Fins aquí una posició estratigràfica coherent. Ara bé, a llevant, a tocar del contrafort 5000, el sòl 5010 s'adossa contra les restes malmeses de 5013, un paviment *d'opus signinum* relacionat amb el moment de fundació dels dipòsits romans, cap al 200 dC. Aquesta situació ja es donava en la seqüència estratigràfica de la trinxera 4, oberta l'any 1996 davant de la porta secundària que dóna accés a l'àmbit 18, i en la qual també trobàvem un sòl d'aquestes característiques, trencat i remenat en una fase posterior. També fa l'efecte, en tots dos indrets, i com veurem més endavant, que un cop abandonades les estructures relacionades amb el *castellum aquae*, en època alt medieval es van aprofitar per remuntar-hi al damunt els llenços del castell, tot aprofitant els contraforts atalussats perimetrals com a fossat defensiu. D'aquesta

manera, van quedar al descobert els estrats corresponents a les darreres fases d'ús de la vil·la, en un lent procés de degradació, damunt dels quals, un bon grapat d'anys després, probablement en un moment indeterminat del segle XIII com ja hem documentat en altres sectors del jaciment, es va aixecar el nivell del terreny amb la materialització d'una nova retícula. Els murs 5004 i 5007 i els paviments associats en formarien part.

Al costat de ponent de 5004, el paviment de la retícula formada per aquest llenç i per 5007 era un sòl de terra batuda (u.e. 5009=5012) molt dur, de color marró i compost d'argila, llim i punts dispersos de cendra. S'adossava a totes dues estructures i cobria llurs banquetes (u.e. 5018, on recolzava 5004, i u.e. 5035, fonament de 5007). Igualment, omplia la trinxera de fundació 5034, oberta en l'estrat immediatament inferior (u.e. 5016). A part d'una gran quantitat de materials antics, molt dispersos formalment i cronològicament, els estrats coetanis de la retícula 5004-5007 presentaven un parell de dades que cal ressaltar i que ajuden a precisar-ne la cronologia. D'una banda, l'existència d'un paquet homogeni de ceràmiques grises oxidades, datables probablement al segle XII, i per altra, la presència d'alguns petits fragments informes de ceràmica decorada en verd i manganès. L'absència de vidriades baix medievals i de ceràmiques d'importació valenciana decorades en blau, permet avançar la hipòtesi de situar aquesta nova retícula en un moment força avançat del segle XIII, contemporània de les obres de construcció de la torre originalment de planta rodona situada al cantó nord-oest del castell, si no en els primers anys del segle XIV.

Les banquetes de fundació de 5004 i 5007 tallaven un rebliment (u.e. 5016, a ponent de 5004, i u.e. 5017, a llevant) no gaire dur ni consistent, de color marró clar o vermellós i que estava format per argila, grava, llim, moltes pedres de diversos volums i abundants fragments esberlats de *tegula*. Aquesta capa s'adossava a la fonamentació (u.e. 5014) del contrafort 5000, i calia associar-la cronològicament a l'època de construcció del cos de les cisternes. De fet, si la seqüència estratigràfica no hagués estat alterada per la unitat 5010 i pel trencament del paviment 5013, aquest darrer sòl *d'opus signinum* hauria cobert directament la u.e. 5017, que n'hauria estat la preparació. El material ceràmic que proporcionava, tot plegat uns quants fragments informes de ceràmica comuna romana i de *terra sigillata* hispànica (TSH) molt rodada, no permetia fixar amb gaire precisió la seva cronologia. Si més no, com ja hem dit, ocupava un lloc en la seqüència estratigràfica que afavoria una datació de cap al 200 dC, ja que era coetània de la banqueteta del contrafort 5000, havia actuat com a preparació del paviment de *signinum* 5013 i, al mateix temps, cobria la u.e. 5015, una capa que amortitzava definitivament les estructures corresponents a la vil·la romana reformada durant el segle I.

L'estrat 5015=5024 era una capa d'abandonament força dura i compacta, amb diverses oscil·lacions cromàtiques, i format per argila, cendres abundants i material de construcció dispers, el cim de la qual hauria funcionat com a sòl de terra batuda d'una estructura (u.e. 5020) de factura irregular i aparença barroera, situada a tocar del límit meridional de la trinxera, a prop del *signinum* associat a l'ambulacre del *castellum aquae* i amortitzada precisament en el moment de construcció de les cisternes. D'aquesta manera, la crueta del material

ceràmic (unes quantes peces residuals, un fragment de TSH i només dues comunes africanes de la forma Ostia III, 267/Hayes 197⁷, importada des dels primers anys del segle II fins a un moment indeterminat del baix Imperi, probablement durant el segle V) que aporta el seu paviment (u.e. 5015=5024) no permet datar-la amb exactitud, si bé la posició que ocupa en el tall estratigràfic indica que hauria d'haver estat aixecada tot just abans de les grans remodelacions de cap el 200 dC.

Per sota del rebliment 5015=5024 va aparèixer un paquet d'estrats (u.e. 5023, u.e. 5025, u.e. 5026 i u.e. 5028) que amortitzaven un sector de la *pars urbana* de la vil·la del segle IdC. Aquestes capes, formades bàsicament per argiles vermelloses molt dures i plàstiques, amb gran quantitat de cendres, carbons, material de construcció divers (ferro, *tegula*, *imbrex*, *tessella*, estuc...) i poca ceràmica (el material recuperat es redueix a uns quants trossos d'àmfora, uns fragments informes de comunes locals i un bocí indeterminat de *terra sigillata* africana A, datable en el segle II de la nostra era) cobrien i s'adossaven a una retícula formada per tres murs coetanis (u.e. 5021, u.e. 5022 i u.e. 5027). Aquestes parets, de molt bona factura i grans dimensions, estaven formades per blocs de pedra ben treballats, units amb un morter de calç molt fi i col·locats en filades regulars i horitzontals. La cronologia d'aquesta retícula es va assolir a través d'algunes ceràmiques incloses en el rebliment intern dels murs (p.e. una campaniana A forma Lamboglia 31/Morel 2950 en la u.e. 5022) i pel material ceràmic, en aquest cas sorprenentment il·lustratiu, que acompanyava els paviments associats i els estrats fundacionals.

⁷ Tortorella, 1981: 218.

A partir de la cúspide del rebliment 5023, l'excavació es va reduir al costat de llevant del mur 5004, on es va aprofundir fins a esgotar tot el sediment arqueològic. D'aquesta manera, un cop extretes totes les capes dipositades en el moment de la construcció de les cisternes (u.e. 5023, u.e. 5025, u.e. 5026 i u.e. 5028), vam localitzar dues fases d'ús de la retícula anterior, corresponents a sengles paviments de terra batuda. El segon d'aquests paviments (u.e. 5029) corresponia a una primera reparació d'aquest sector, i era un rebliment de color gris cendrós, consistència dura i molt humit, format per argiles, clapes de cendres i grumolls de morter de calç. El material ceràmic recuperat permet proposar un context d'època tiberiana, amb una cronologia associable a l'horitzó B del jaciment (enfront de l'absència absoluta de parets fines, s'han localitzat diversos fragments de *terra sigillata itàlica*, com ara una forma *Conspectus* 14.2.2.⁸, que podem situar entre el 15 aC. i el 9 dC., una Goudineau 38/Haltern 12/Pucci XXXVII, plenament tiberiana⁹, 1 Pucci XXXVI amb marca *C. Pacideius*¹⁰, datada entre el 15 aC. i el canvi de la nostra era¹¹, i també una llàntia Dressel 9/11).

Un cop extret l'estrat 5029 va aparèixer el paviment fundacional de la trama corresponent a la primera fase de la vil·la romana, la u.e. 5030. Es tractava d'un terra de calç de gruix irregular, molt malmès en alguns llocs, però força potent en d'altres. S'adossava als murs 5021 i 5022, i cobria dues petites capes (la u.e. 5031, un rebliment argilós ple de cendres, carbons i restes de material constructiu cremat, i la u.e. 5032, un estrat molt irregular que anivellava les

⁸ *Cons.*, 1990: 77.

⁹ Pucci, 1985: 396-397.

¹⁰ Oxé, Comfort, 1968: núm. 1214C, 306.

¹¹ Pucci, 1985: 395-396.

escletxes i oscil·lacions del terreny natural). El material ceràmic inclòs en aquestes tres unitats estratigràfiques permet suggerir una cronologia d'època baix republicana, associada a l'horitzó A, el més antic aparegut, fins ara, al jaciment.

IV. DATACIÓ DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

HORITZONS CRONOLÒGICS

A: *t.p.q.* 125 aC

5021, 5022, 5027, 5030, 5031, 5032

B: època de Tiberi (14-37 dC)

5029

E: 200-210 dC

5000, 5013, 5014, 5015=5024, 5016, 5017, 5020, 5023, 5025,
5026, 5028

M: segle XIII

5004, 5007, 5009=5012, 5010, 5011, 5018, 5034, 5035

N: segle XV

58, 5003, 5006, 5008

P: 1673-1675

5001, 5002

U: segona meitat del segle XX

61, 5005

V. CONCLUSIONS

Els vestigis més antics descoberts en el sondeig obert a migdia del pati 19 són un conjunt d'estructures associades a la *pars urbana* de la vil·la que hem datat de l'època baix republicana. Concorren amb les localitzades al pati de tramuntana del castell (àmbit 13), i també a aquelles que es van trobar en la trinxera oberta en el sector septentrional del mateix àmbit 19. Es tracta d'una sèrie de murs que recolzen sobre el terreny natural i que estan relacionats amb un paviment de terra piconada. Tot plegat, s'ha de situar en un moment immediatament posterior al 125 aC. La següent etapa cronològica cal centrar-la a l'època tiberiana i correspon a un nou paviment que indica alguna mena de remodelatge de la primitiva explotació agrícola romana.

Pel que fa a l'horitzó E (200-210 dC.), moment de la construcció del conjunt hidràulic, en aquest sondeig s'ha localitzat el parament atalussat de la cisterna IV, les restes d'un sòl *d'opus signinum* i també les empremtes d'un ambulacre que s'hi relaciona. Tot plegat, serveix per justificar la nostra hipòtesi sobre la presència d'un pòrtic luxós a l'entorn dels dipòsits, que podia haver funcionat amb un ninfeu. En el cas d'aquesta trinxera, i atès que el *signinum* 5013 va desaparèixer gairebé del tot a conseqüència d'actuacions posteriors, no es pot confirmar l'ús i posterior amortització d'aquestes estructures durant un ampli període de la història del jaciment. Totes les etapes que

corresponen al Baix Imperi i a l'antiguitat tardana no han estat documentades.

Quant al castell, ja hem vist que el parament d'*opus spicatum* (u.e. 194) no es pot datar amb exactitud perquè recolza directament sobre el contrafort de les cisternes i no té relació física amb la sedimentació estratigràfica, però és evident que es van fer servir estructures romanes, tot i ser arrasades, per bastir-lo en un moment imprecís del segle X. Sembla, a més, que el talús 5000 hauria continuat en ús durant l'època medieval, adaptat a funcions defensives.

A l'horitzó M, que situem al segle XIII, correspon la construcció d'una retícula formada pels murs 5004 i 5007, que amortitza definitivament les ruïnes romanes encara a la vista, i potser amplia el perímetre del castell o de les dependències secundàries. El material que data aquesta estructura és força singular, caracteritzat per ceràmiques grises de perfil geomètric i tipus de pasta similar a les peces procedents del taller de Cabrera d'Anoia, i alguns fragments informes de ceràmica decorada en verd i manganès.

Tampoc no falta en aquesta sèrie estratigràfica una etapa del segle XV, com la trobada a l'àmbit 6 i al sondeig obert a tramuntana del pati 19, relacionable aquí amb la fundació de l'àmbit 21 i amb diversos rebliments (u.e. 5003, u.e. 5006 i u.e. 5008) d'adequació de l'entorn. Més singular és la presència d'un muret de poca entitat (u.e. 5001) i una capa de regularització exterior (u.e. 5002), que pel material ceràmic recuperat permeten precisar una datació de segle XVII avançat, coetània, per tant, de les obres efectuades per fra Josep de la Concepció, i que van proporcionar al castell de Cubelles una

aparença molt semblant a l'actual. Pràcticament des de llavors, l'estratificació del pati ha restat inalterada, tret de dues capes (u.e. 61 i u.e. 5005) dipositades recentment, en el marc de l'horitzó U, que datem del darrer quart del segle XX.

Bibliografia

BERGES, M. (1977). "Nuevo Informe sobre Els Munts". *Estudis Altafullencs* (Altafulla), 1, pàg. 27-47.

BERGES, M. I SANTACANA, J. (1969-1970). "Cisternas romanas en *El Vilarenc*, Calafell, Tarragona". *Butlletí Arqueològic* (Tarragona), LXIX-LXXX, pàg. 129-133.

CASTELLANO, A. (1998). "Història del castell de Cubelles. Les relacions entre els senyors i la vila". QCT, 10. Barcelona: 89-134.

CATALÀ, P. I CARBONELL, V. I BRASÓ, M. (1971). "Castell de Cubelles i esment de Gallifa". *Els castells catalans*, III. Barcelona, pàg. 892-902.

GONZÁLEZ, A. (1998). "Restauració i reutilització del castell de Cubelles". QCT, 10. Barcelona: 37-44.

LACUESTA, R. (1998). "La història constructiva del castell de Cubelles a través dels documents escrits d'època moderna i de l'anàlisi de l'edifici". QCT, 10. Barcelona: 191-238.

LAMBOGLIA, N. (1963). "Nuove osservazioni sulla 'terra sigillata chiara', II". *Rivista di Studi Liguri* (Bordighera), XXIX: 145-212.

LÓPEZ MULLOR, A., CAIXAL, À. I FIERRO, X. (1998). "El lloc del castell de Cubelles durant l'època antiga i medieval (segles II aC-XV) a través de l'arqueologia". QCT, 10. Barcelona: 135-178.

OXÉ, A., COMFORT, H. (1968). *Corpus Vasorum Arretinorum. A Catalogue of the Signatures, Shapes and Chronology of Italian Sigillata*. Bonn.

PUCCI, G. (1985). "Terra Sigillata Italica". *Atlante delle forme ceramiche, II. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo (tardo ellenismo e primo impero)*. Roma: 359-406.

ROTH-RUBÍ, K. (1990). "Formen 14". *Conspectus formarum terrae sigillatae italico modo confectae*. Bonn: 76-77.

TORTORELLA, S. (1981). "II. Ceramica africana. Ceramica da cucina". *Atlante delle forme ceramiche, I. Ceramica fine romana nel bacino Mediterraneo (medio e tardo impero)*. Roma: 208-223.

VI. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 61

DEFINICIÓ:

Rebliment superficial de l'àmbit 19. Color marró fosc, consistència no gaire dura ni compacta, format per terra vegetal, arrels, sorra, llims, grava i molt material modern de deixalla, com ara plàstics, uralites i totxanes. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	1, 58, 5000, 5001, 5005
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5000, 5001, 5002, 5005
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5000

DEFINICIÓ:

Talús de contenció del conjunt de les cisternes, a ponent. Format per pedres de mida mitjana, mal treballades, disposades en filades regulars, més o menys horitzontals, i unides amb morter de calç molt fort.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	61
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	1
Solidari de:	
Recolza en:	5014
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	61, 5002, 5003, 5008, 5013

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5001

DEFINICIÓ:

Marge de pedra, de textura i composició irregular, col·locat en direcció nord-sud, que travessa pel mig el pati 19.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	61
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	5004
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	61, 5002, 5005

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5002

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color gris terrós, amb diverses tonalitats cremoses segons els components, de consistència dura, i format per sorra, abundants pedres de mida petita i mitjana, grumolls de morter de calç i fragments de teula. Fèrtil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	61, 5005
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	58, 5000, 5001, 5004
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5003, 5004, 5006, 5007
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL-LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5003

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color ocre-grogós, de consistència força dura i format per sorra, llim, còdols i morter de calç. Poques pedres. Fètil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5002
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5000, 5004
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5008
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5004

DEFINICIÓ:

Mur en direcció nord-sud, de 80 cm d'amplada i format per pedres ben treballades, unides amb morter de calç i disposades en filades regulars i horitzontals.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	5001
Cobert per:	5002, 5005
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	5018
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5002, 5003, 5006, 5008

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5005

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color marró fosc, consistència tova, format per grava, sorra i llim. Estèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	61
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5001
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5002, 5004
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5006

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color marró fosc amb tonalitats negres, consistència dura, format per argila, llim, pedres de mida diversa, cendres, regalims d'argamassa i fragments de teula. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5002
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	58, 5004, 5007
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5009, 5011
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5007

DEFINICIÓ:

Mur en direcció est-oest, paral·lel al límit de migdia de la trinxera. Format per pedres ben treballades, de mida mitjana, disposades en filades regulars i horitzontals.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5002
Reblert per:	
Tallat per:	58
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	5035
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5006, 5009, 5011

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5008

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color gris fosc, amb tonalitats ocre per la presència de grumolls de morter de calç; consistència força dura, compacta; format per argila, cendres, còdols, bocins d'estuc, argamassa i terrissa desfeta. Fètil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5003
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5000, 5004
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5010, 5013
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5009

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color marró fosc, consistència dura, format per argila, llim, cendres i grumolls de morter de calç. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	5012
Hi recolza:	
Cobert per:	5006, 5011
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5004, 5007, 5018, 5035
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5016, 5034
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5010

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color gris fosc, amb tonalitats marrons; consistència dura, format per argila, pedres de mida petita i mitjana, restes *d'opus signinum* i *d'opus albarium*, regalims d'argamassa i grumolls de morter de calç. Fètil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5008
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5013, 5018
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5017, 5034
Rebleix a:	5034
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5011

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color gris, amb oscil·lacions cromàtiques fosques, consistència dura, format per argila i un nombre considerable de pedres de mida petita i mitjana. Fèrtil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5006
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5007
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5009
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5012

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color marró, consistència força dura, format per argila i llims. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	5009
Hi recolza:	
Cobert per:	5006
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5007, 5018
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5016, 5034
Rebleix a:	5034
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5013

DEFINICIÓ:

Paviment *d'opus signinum*. En molt mal estat de conservació, només en resta una petita franja solidària de 5000. Afectada i rebentada per actuacions posteriors.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5008
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	5000
Recolza en:	5014
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5010

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5014

DEFINICIÓ:

Banqueta de fonamentació del talús 5000. Format per pedres sense escantonar, col·locades en filades irregulars i unides per una argamassa de calç molt dura i compacta.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	5000, 5013
Cobert per:	
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	5015, 5021
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5017

VIL-LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5015

DEFINICIÓ:

Sòl de terra batuda, paviment de la unitat 5020. Color gris molt fosc, amb oscil·lacions cromàtiques marrons i vermelloses; molt dur i compacte, format per argila, per punts de cendres disperses i grumolls de morter de calç. Fèrtil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	5024
Hi recolza:	5014, 5018
Cobert per:	5017
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5020, 5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5021, 5022, 5023
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5016

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color marró clar, consistència no gaire dura, poc compactat i força agrumollat, format per argila, grava, sorra, moltes pedres de diversos volums, majoritàriament de poca densitat, i abundants restes de morter de calç. Fèrtil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	5017
Hi recolza:	
Cobert per:	5009=5012
Reblert per:	
Tallat per:	5034
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5024
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5017

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color marró vermellós, poc compacte i consistent, format per argila agrumollada, llim, grava, sorra, pedres abundants i molt fragments esberlats de *tegulae*. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	5016
Hi recolza:	
Cobert per:	5010
Reblert per:	
Tallat per:	5034
Adossat a:	5014, 5020
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5015, 5020
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5018

DEFINICIÓ:

Banqueta de fundació del mur 5004. Pedres de volum mitjà, sense escantonar i unides amb morter de calç, posades irregularment en filades més o menys horitzontals.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	5004
Cobert per:	
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	5015=5024, 5020
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5010, 5009=5012

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5020

DEFINICIÓ:

Estructura situada al límit meridional de la trinxera, trencada i aprofitada per 5018. Pedres de diverses mides i volums, procedents d'altres murs, disposades de forma irregular amb moltes teules esberlades a les juntes. Es fa difícil interpretar l'ús i cronologia d'aquest llenç, si bé caldria situar-lo en un moment intermedi entre les transformacions de la vil·la del segle I i la construcció del talús 5000.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	5018
Cobert per:	5017
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	5022, 5023
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5015, 5017

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5021

DEFINICIÓ:

Mur en direcció est-oest situat just en el límit de tramuntana de la trinxera, solidari de 5022. Factura molt bona, format per blocs de pedra ben treballats, units amb morter de calç fi i col·locats en filades regulars i horitzontals. La retícula 5021-5022 hauria restat amortitzada arran de la construcció de les cisternes.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	5014
Cobert per:	5015
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	5022
Recolza en:	5033
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5015, 5023, 5026, 5028, 5029, 5030, 5031, 5032

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5022

DEFINICIÓ:

Mur en direcció nord-sud, solidari de 5021. Factura molt bona, format per blocs de pedra ben treballats, units amb morter de calç fi i col·locats en filades regulars i horitzontals. En una de les juntes apareix un fragment de ceràmica campaniana A. La retícula 5021-5022 hauria restat amortitzada arran de la construcció de les cisternes.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5015=5024
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	5021, 5027
Recolza en:	5033
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5015, 5023, 5024, 5025, 5026, 5028, 5029, 5030, 5031, 5032

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5023

DEFINICIÓ:

Rebliment de regularització. Color vermell intens, amb oscil·lacions cromàtiques cap a tons molt foscos. Molt compacte, dur i humit, format per argiles i cendres, sense pedres ni llims. Fèrtil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5015, 5024
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5026
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5024

DEFINICIÓ:

Sòl de terra batuda, paviment de la unitat 5020. Color gris molt fosc, amb oscil·lacions cromàtiques marrons i vermelloses, molt dur i compacte, format per argila, per punts de cendres disperses i grumolls de morter de calç. Igual a 5015. Fètil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	5015
Hi recolza:	5018, 5035
Cobert per:	5016
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5022, 5025, 5027
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL-LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5025

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color marró amb diverses oscil·lacions cromàtiques, grogues i ocres. Consistència dura. Format per argila, llim, pedres de mitjà i gran volum, i una quantitat considerable de grumolls d'argamassa. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5024
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5022, 5027
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5026

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color vermell, força compacte i humit, format per argila, i amb una absència gairebé absoluta de pedres, llim i cendres. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5023
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5028
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5027

DEFINICIÓ:

Mur en direcció est-oest, situat en el límit de migdia de la trinxera i solidari de 5022. Factura molt bona, format per blocs de pedra ben treballats, units amb morter de calç fi i col·locats en filades regulars i horitzontals. Formaria part d'una retícula amb 5021-5022 i hauria restat amortitzat arran de la construcció de les cisternes.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5024
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	5022
Recolza en:	
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5025

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5028

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color vermell fosc, amb tons gairebé negres. Molt compacte i dur. Format per argila, abundants clapes de cendres i carbons, llims i grumolls de morter de calç. Fètil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5026
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5029
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5029

DEFINICIÓ:

Rebliment, el cim del qual va funcionar com a paviment de la retícula formada per 5021 i 5022. Color gris cendrós, consistència dura, molt humit i plàstic, format per argiles, clapes de cendres i grumolls de morter de calç. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5028
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5030
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5030

DEFINICIÓ:

Paviment de calç de la retícula 5021-5022. Color blanc grisós. Molt malmès i de superfície irregular, amb abundants clapes on ha desaparegut del tot. En altres punts, contràriament, presenta una potència considerable. Fèrtil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5029
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5031
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5031

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color gris fosc. Molt humit, gairebé fangós, de consistència força dura. Format per argila, abundants clapes de cendres i carbons, llims, grumolls de morter de calç i restes de material constructiu cremat. Fèril.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5030
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5032
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5032

DEFINICIÓ:

Rebliment. Color vermell clar, no gaire dur però molt humit. Format per argila, llim i grava. Omple les escletxes i les irregularitats del terreny natural. Fètil.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5031
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	5021, 5022
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	5033
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5033

DEFINICIÓ:

Roca natural.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	5021, 5022
Cobert per:	5032
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5034

DEFINICIÓ:

Trinxera de fundació de la banqueta 5018.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	
Cobert per:	5009=5012, 5010
Reblert per:	5009=5012, 5010
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	5016, 5017
S'hi adossa:	

VIL·LA ROMANA I CASTELL DE CUBELLES
Campanya de 1999

AMBIT: 19
U.E.: 5035

DEFINICIÓ:

Banqueta de fonamentació del mur 5007. Pedres de volum mitjà, sense escantonar i unides amb morter de calç, posades irregularment en filades més o menys horitzontals.

POSICIÓ FÍSICA:

Igual a:	
Hi recolza:	5007
Cobert per:	5009=5012
Reblert per:	
Tallat per:	
Adossat a:	
Solidari de:	
Recolza en:	5024
Cobreix a:	
Rebleix a:	
Talla a:	
S'hi adossa:	5009=5012

VII. INVENTARI DEL MATERIAL

CASTELL DE CUBELLES

Àmbit 19

Campanya de 1999

U.E.: 61

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Àmfora

Imperial	1	1	
----------	---	---	--

Ceràmica vidriada moderna

Vidriat marró	2	1	1 cassola
Vidriat verd	1	1	1 gibrell
Vidriat verd-oliva	1	1	

Porcellana

Blanca	6	2	1 marca H.PILLIVUYT. París.
Decorada	2	2	1 groc 1 blau

Material de construcció

Rajola	3	3	1 sòcol negre 1 de color verd 1 de color marró
Totxo	2	1	
Teula	5	2	
Estuc	1	1	1 de vermell

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5002

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	2	2	1 gerra de vora engruixida 1 tapadora

Ceràmica medieval			
Oxidada	4	2	1 nansa
Reduïda	3	1	1 olla
Verd i manganès	7	3	1 bol 2 plats

Ceràmica vidriada moderna			
Vidriat melat	2	1	1 pom de tapadora
Vidriat verd	9	4	3 gibrells 1 nansa

Ceràmica comuna moderna			
Oxidada	9	1	1 torreta

Material de construcció			
Teula	7		
Rajola	1	1	1 d'aïllament hidràulic de cup

Material lític			
Pedra de Marès	1	1	1 fragment de molí

Fauna			
Restes òssies fauna vertebr.	1		

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5003

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica medieval			
Oxidada	3	2	
Reduïda	13	5	2 vores d'olla amb encaix per a una tapadora 1 fragment de carena amb línies incises longitudinals
Oxidada amb vidriat verd	1	1	1 olla

Ceràmica vidriada moderna			
Vidriat verd	1	1	1 gibrell

Ceràmica comuna moderna			
Oxidada	3	1	

Material de construcció			
<i>Tegula</i>	1	1	
<i>Imbrex</i>	1	1	

Fauna			
Restes òssies fauna vertebr.	3		

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5006

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana importada			
Africana	2	2	

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	2	2	

Ceràmica medieval			
Reduïda	2	1	1 olla
Verd i manganès	2	1	1 safata

Ceràmica vidriada moderna			
Vidriat melat	1	1	
Vidriat verd	1	1	1 morter

Ceràmica comuna moderna			
Reduïda	1	1	1 càntir

Material de construcció			
<i>Imbrex</i>	4	3	

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5008

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica fina romana			
Campaniana A	1	1	1 Lamb. 25/27

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	4	2	1 nansa de cinta

Àmfora			
Imperial	2	2	

Ceràmica medieval			
Oxidada	2	2	
Reduïda	13	4	1 nansa
Grisa clara	9	3	1 carena decorada amb línies incises horitzontals i gargots oblics

Material de construcció			
Imbrex	3	2	

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5009

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	1	1	1 gerra de vora engruixida

Àmfora			
Africana	1	1	

Ceràmica medieval			
Oxidada	7	4	
Verd i manganès	1	1	1 plat

Material de construcció			
Canalització vidriada	1	1	

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5010

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica fina romana			
TS Africana A	3	3	2 Lamb. 9a2 1 Lamb. 3a
Grisa baix imperial	2	1	

Ceràmica comuna romana importada			
Africana	3	1	1 Ostia III.332

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	1	1	

Àmfora			
Local	1	1	
Tarraconense	3	2	1 Pascual 1
Imperial	3	2	

Ceràmica medieval			
Oxidada	14	6	3 olles 1 cassola

Material de construcció			
Tegula	7		

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5011

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica medieval

Oxidada	8	1	1 olla
---------	---	---	--------

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5012

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana importada

Africana	1	1	1 Ostia III.267
----------	---	---	-----------------

Ceràmica comuna romana

De Tarraco	3	1	
Oxidada	8	5	1 gibrell 1 peça discoïdal 1 fons retallat

Àmfora

Africana	2	2	
----------	---	---	--

Ceràmica medieval

Oxidada	2	2	
Verd i manganès	1	1	

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5015

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica fina romana			
Campaniana A	1	1	1 Lamb. 27C
TS Hispànica	1	1	1 Drag.33

Ceràmica comuna romana importada			
Africana	5	3	2 Ostia III.267

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	1	1	

Àmfora			
Imperial	1	1	

Material de construcció			
<i>Imbrex</i>	4		

Fauna			
-------	--	--	--

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5016

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna ibèrica			
Sandvitx	1	1	

Ceràmica fina romana			
TS Hispànica	1	1	

Ceràmica comuna romana			
De Tarraco	1	1	
Grisa imperial	1	1	

Material de construcció			
<i>Imbrex</i>	2		

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5017

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana

Oxidada	5	3	1 nansa
---------	---	---	---------

Àmfora

Imperial	1	1	
----------	---	---	--

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5023

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna ibèrica

Oxidada	1	1	1 pàtera símil Lamb. 55
---------	---	---	-------------------------

Àmfora

Tarraconense	1	1	
<i>Dolium</i>	1	1	
Indeterminada	1	1	

Material de construcció

<i>Tegula</i>	3		
<i>Imbrex</i>	1		
<i>Tessella</i>	1		1 de color blanc

Fauna

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5024

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Àmfora			
Tarraconense	2	2	

Material de construcció			
Tegula	1		

CASTELL DE CUBELLES Àmbit 19 Campanya de 1999
--

U.E.: 5025

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna ibèrica			
Pintada	1	1	
Sandvitx	1	1	

Ceràmica fina romana			
TS Africana A	1	1	
Vidriada	1	1	

Ceràmica comuna romana importada			
Itàlica	1	1	

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	1	1	
Reduïda al torn lent	6	3	1 olla de perfil en s 1 gerra amb cordons incisos

Àmfora			
Itàlica	1	1	
Imperial	3	3	
<i>Dolium</i>	1	1	

Material de construcció			
<i>Imbrex</i>	1		

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5026

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	1	1	
Reduïda al torn lent	1		

Àmfora			
Tarraconense	1	1	
Imperial	1	1	
<i>Dolium</i>	1	1	
Indeterminada	2	2	

Material de construcció			
<i>Tegula</i>	1	1	
Ferro	1	1	1 cap de clau

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5028

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica fina romana			
Beoide	1	1	1 Morel 2252

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	3	2	

Àmfora			
Tarraconense	4	4	
<i>Dolium</i>	4	4	

Material de construcció			
<i>Tegula</i>	4		
<i>Imbrex</i>	6		
Tovot	1		
Ferro	3	3	1 clau 1 punta de clau de ganxo 1 indeterminat

Fauna

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5029

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna ibèrica			
Oxidada	1	1	
Grisa	7	2	1 bol hemiesfèric 1 peu de bicònic

Ceràmica fina romana			
TS Itàlica	5	5	1 Conspectus 14.2.2 1 Pucci XXXVI amb marca C. PALIDEIVS 2 Pucci XXXVII/Goud.38 1 Conspectus 36.3.1
Llàntia	3	1	1 Dr.9/11

Ceràmica comuna romana importada			
Itàlica	4	4	1 Vegas 17

Ceràmica comuna romana			
Reduïda al torn lent	10	1	
Oxidada	9	3	1 vora d'ala plana 1 nansa

Àmfora			
Imperial	6	3	

<i>Dolium</i>	1	1	
---------------	---	---	--

Material de construcció			
-------------------------	--	--	--

Ferro	3	2	2 claus
-------	---	---	---------

Fauna			
-------	--	--	--

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5030

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana importada			
Itàlica	1	1	1 Vegas 14/ NOV 18

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	1	1	

Àmfora			
Local	6	5	
Imperial	1	1	

Material de construcció			
Tegula	1		

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5031

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna ibèrica

Oxidada	1	1	
---------	---	---	--

Ceràmica fina romana

TS Itàlica	3	3	
Parets Fines	1	1	

Ceràmica comuna romana

Oxidada	12	6	1 peu anul·lar 1 fons umbilicat 1 àmforeta 1 Vegas 17 1 vora engruixida
Oxidada a torn	1	1	
Reduïda a torn lent	3	1	

Àmfora

Baix republicana	11	4	1 coll de Dr. 1 1 llavi de Dr. 1 ^a
Itàlica	5	2	

Material de construcció

Tegula	1		
--------	---	--	--

<i>Imbrex</i>	1		
Teula	2	2	2 claus

CASTELL DE CUBELLES
Àmbit 19
Campanya de 1999

U.E.: 5032

Tipus de material	N.F.	N.M.I.	Formes
-------------------	------	--------	--------

Ceràmica comuna romana			
Oxidada	5	3	
Pintada	1	1	

Àmfora			
Ibèrica	1	1	
Imperial	3	3	

Fauna			
-------	--	--	--

VIII. PLÀNOLS